

ואת החתן ואת הכלה מכניסים לחופה.

א-ת ובוועל בעילת מצוה, ופורש ממנה מיד, כדי שיקברו את המת מיד, ויותר לא יבעלנה עד שיעברו ימי האבלות.⁽¹⁾

ונוהג תחילה שבעת ימי המשתה, כי משעה שנשאה לאשה חלה עליו חובה לנהוג שבעת ימי שמחה, וימים אלו נחשבים לו כימי הרגל, שאין נוהגת בהם אבלות.

היא נוהגת מן התורה אלא ביום הראשון, ואילו שבעת ימי האבלות הם תקנה שתיקן משה לישראל, כשם שתיקן להם את שבעת ימי השמחה לנישואין [רמב"ם בתחילת הלכות אבלות], וסמך לכך הוא האבלות על יעקב אבינו שנהג יוסף, וכדברי הכתוב "ויעש לאביו אבל שבעת ימים".

1. לדעת הסוברים שמצות אבלות מן התורה [הגאונים והרמב"ם] יש להקשות כיצד דוחה שמחת הנישואין שהיא מדרבנן את מצות האבלות ביום הראשון שהיא מן התורה.

יש מן הראשונים [הובאו דבריהם בשיטה מקובצת] הסוברים שדוחים את הקבורה למחר, שאז גם לדברי הגאונים והרמב"ם אין אבלות מן התורה, שאין אבלות מן התורה נוהגת אלא אחר הקבורה, וביום שמת בו המת. ואילו הרמב"ן תירץ שאם ינהג האבל יום אחד אבלות מן התורה, הרי יידחו ששת ימי האבלות הבאים אחריהם [שהם רק מדרבנן] מחמת שבעת ימי השמחה, ואם כן יצטרך לנהוג את המשך אבלותו לאח שבעת ימי המשתה, ולא יהיו שבעת ימי האבלות רצופים.

והיינו, שסובר הרמב"ן שצריך לנהוג שבעת ימי אבלות רצופים, ואם כן, נצטרך לחייבו לנהוג עוד שבעת ימי אבלות לאחר שבעת ימי המשתה, אחרי שכבר נהג יום אחד אבלות מן התורה ביום המיתה והקבורה, וכיון שלא רצו לחייבו בשמונה ימי אבלות תקנו לעקור את האבלות מן התורה ביום הראשון, כי יש כח

רק בענין עבודה במקדש ובענין אכילת מעשר שני.

האנינות, לפי רוב הראשונים, נוהגת אפילו ביום המיתה רק עד שעת הקבורה, ולאחר הקבורה מתחיל האבילות.

החילוק בין אנינות ובין אבלות הוא חילוק מהותי, כי האנינות הוא מצב שבו הקרוב של המת אסור לאכול בשר ולשתות יין, ואסור להקריב קדשים או לאכול אותם, וכמו כן אסור לו לאכול מעשר שני, אך אין הוא צריך לנהוג בשום מנהג אבלות.

כמו כן אסור אז האונן בתשמיש המטה, אך דין זה הוא חיוב הנהגה של אונן ולא הנהגה של אבל.

לעומת זאת האבל, לאחר הקבורה, מותר באכילת בשר ובשתיית יין, וכן בעבודה במקדש ובאכילת קדשים ומעשר שני, אך חייב הוא לנהוג במנהגי אבלות, כמו ישיבה על מקום נמוך, אסור נעילת הסנדל, ושאר מנהגי אבלות.

ונחלקו רבותינו האם מצות אבלות היא מהתורה או תקנת חכמים. שיטת הגאונים שהאבלות היא מצוה מהתורה, והרמב"ם למד את מצות האבלות מן התורה [בספר המצוות מצות עשה לזן] מדין טומאת הכהנים לקרוביהם, שהחיוב הוא מצד מצות אבלות על קרוביהם, אלא שבכהנים, שאסורים להטמא למת חייבה בהם התורה את מצות הטומאה כביטוי לאבלות, ואילו בכל ישראל המצוה היא לנהוג במנהגי אבלות. אך הרבה ראשונים סוברים שמצות זו היא רק מדרבנן.

גם אם מצות האבלות היא מן התורה, אין

שבועל אותה תחילה ואחר כך קוברים את המת, **אלא** אם יבוא הדבר לידי הפסד סעודת הנישואין, וכגון שכבר נתן מים על גבי **בשר**. ואם לא תהיה הסעודה עתה יתקלקל הבשר תוך זמן קצר, ולא תהיה שהות למוכרו, ויפסיד בכך את כל דמי החתונה.

אבל, אם עדיין לא נתן מים על גבי **בשר** — מזדבן. יש אפשרות למכור את הבשר, ואין הפסד בדחיית החתונה עד אחר שבעת ימי האבלות. ולכן קוברים תחילה את המת, ועושים את החתונה רק לאחר שבעת ימי האבלות.

אמר רבא: ובכרך, שיש בו אנשים רבים, הרי אף על פי שנתן מים על גבי **בשר** — מזדבן. אפשר למצוא לו קונים, ולמוכרו להם, וכך לא יפסיד את הסעודה, ולכן יש לקבור את המת תחילה, ולנהוג אבילות.

אמר רב פפא: ובכפר, שיש בו רק אנשים מועטים, הרי אף על פי שלא נתן מים על גבי **בשר** — לא מזדבן, ויפסיד סעודתו אם תדחה החתונה. ולכן יש לו לבעול תחילה, ולנהוג את שבעת ימי המשתה, ורק לאחר מכן לנהוג באבילות.

ואחר כך, לאחר שבעת ימי המשתה, הרי הוא נוהג שבעת ימי אבילות.

וכיון ש"דברים שבצנעא" חייב האבל לנהוג בהם כאבל גם ברגל, לכן —

כל אותן הימים, שבעת ימי המשתה ולאחריהם שבעת ימי האבלות, הוא ישן בין האנשים, והיא ישנה בין הנשים, כדי שלא יבוא לבעול אותה באיסור.

ואין מונעין תכשיטין מן הכלה האבלה כל שלשים יום שלאחר נשואיה. (2)

ודוקא אם מת אביו של חתן או שמתה אמה של כלה, רק אז בועל אותה תחילה, ואחר כך קוברים את המת, היות דליכא איניש דטרח לחו. שאין אדם אחר שיכול למלאות את מקומם בהכנות לקראת הנישואין.

אבל אם אירע איפכא, שמתה אמו של החתן או שמת אביה של הכלה, לא בועל אותה החתן לפני קבורת המת. אלא, קוברים את המת תחילה, ונוהגים שבעת ימי אבילות, ורק לאחר מכן נוהגים שבעת ימי המשתה.

אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא: לא שנו

2. אין מונעין תכשיטין מן הכלה כל שלשים יום. רש"י מבאר שהכונה היא לשלשים ימי האבלות, שאסור לאשה אבלה להתקטט במשך כל שלשים ימי אבלותה, חוץ מאשר לכלה, שהתירו לה להתקטט בימים אלו.

אך הרא"ש כתב שכל אשה אבילה מותר לה להתקטט שלשים ימי אבילותה כדי שלא תתנגה על בעלה, ואינה אסורה להתקטט אלא בשבעת ימי האבלות. וכונת הברייתא כאן, היא לומר שכלה מותר לה להתקטט אפילו תוך שבעת ימי

בידי חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה.

ועיין בחידושי רבי שמואל סימן ה' בביאור מחלוקת הרי"ץ גיאור והרמב"ן במי ששמע שמת אביו, וישב שלשה ימים באבלות, ובאו ואמרו לו שאביו חי, והפסיק את האבלות, ולאחר כמה ימים התברר שאכן מת אביו, וההודעה על כך שהוא חי היתה בטעות, האם צריך הוא לשוב ולהתאבל במשך שבעה ימים רצופים.

ותמהה הגמרא: **ואלא** מעתה, שבמקום אשר יש בו אנשים מרובים נמכר אפילו בשר שכבר נתן עליו מים, ואילו במקום שיש אנשים מועטים אי אפשר למכור בשר אפילו אם לא ניתן עליו מים, חילוקו **דרב חסדא** בין נתן מים לבין לא נתן מים — **היכי משכחת לה?**

אמר רב אשי: בעיר כגון מתא מחסיא — **דמפקא מברך**, שיוצאת היא מכלל כרך, ומאידך **מפקא יוצאת** היא גם מכלל כפר, שמספר אנשיה הוא יותר ממספר אנשי כפר.

תניא כוותיה **דרב חסדא**:

הרי שהיה פתו אפויה, וטבחו טבוח, ויינו מזוג במים, וכבר נתן מים על גבי בשר. ואירע שמת אביו של חתן או אמה של בלה — **מכניסין את המת לחדר, ואת החתן ואת הכלה לחופה.** ובו על בעילת מצוה, ופורש, ואינו בועל עוד.

ונוהג שבעת ימי המשתה, ואחר כך נוהג שבעת ימי אבילות.

וכל אותן ארבעה עשר הימים של משתה ואבלות — **הוא ישן בין האנשים ואשתו ישנה בין הנשים**, ואינם נאמנים לשמור עצמם מתשמיש.

וכן מי שפירסה אשתו נדה בשעת כניסתה לחופה, לפני שבעל בעילת מצוה — אין הם נאמנים לשמור את עצמם מתשמיש, ולכן הוא ישן בין האנשים, והיא ישנה בין הנשים. ואין מונעין תכשיטין מן הכלה האבלה כל שלשים יום שלאחר נישואיה.

בין כך ובין כך, בין אם היה אונס שכזה, שמתו אביו של חתן או אמה של בלה, ובין

לא אירע כל אונס וכנס אותה בזמן הרגיל — **לא יבעול** בעילה ראשונה, **לא בערב** [בליל] **שבת**, מפני שעושה חבורה, ולא **במוצאי שבת**, מהטעם שיתבאר לקמן.

אמר מר בברייתא: כל ארבעה עשר יום של ימי המשתה וימי האבלות — **הוא ישן בין האנשים, והיא ישנה בין הנשים.**

מסייע ליה התנא הזה, האומר שחתן האבל או כלה אבילה אסורים בתשמיש אפילו בימי המשתה, שדינם הוא כימי הרגל, **לרבי יוחנן.**

דאמר רבי יוחנן: אף על פי שאמרו אין דיני אבילות נוהגים במועד, אבל "דברים של צינעא", שאין ניכר לרבים שהוא נוהג בכך אבלות — נוהג אף ברגל, ולכן אסור הוא בתשמיש המיטה גם בשבעת ימי המשתה.

דרש רב יוסף בריה דרבא משמיה דרבא: **לא שנו שאין החתן והכלה ישנים ביחד, אלא כשלא בעל החתן בעילה ראשונה, שיצרו חזק, ויש לחוש שלא יכול למנוע עצמו מלבוא עליה.** אבל אם כבר בעל פעם אחת — **אשתו ישנה עמו.**

ותמהה הגמרא: **והא הבא**, בברייתא זו, **דבעל כבר בעילה ראשונה עסקינן**, שהרי בעל עוד לפני הקבורה, ובכל זאת קתני: **הוא ישן בין האנשים, והיא ישנה בין הנשים!**

ומשנינן: **כי קאמר רבא** "לא שנו שלא בעל, אבל אם בעל אשתו ישנה עמו" — **אפירסה אשתו נדה**, שאם כבר בעל אותה בעילה ראשונה לפני שפירסה נדה, אין לחוש שיחזור ויבעלנה בהיותה נדה, היות ואיסור נדה הוא חמור, שעונשו הוא כרת.

אבל אם כבר בעל, מותר לו לישן עמה, כי לא חששו חכמים שמא יבוא להכשל באיסור נדה החמור בבעילה שניה. אך לאיסור תשמיש בשעת אבלות, שהוא איסור קל, חששו חכמים שמא יחזור ויבעלנה פעם שניה בזמן האבלות. ולכן אסרו חכמים לישן עמה אף על פי שכבר בעל אותה לפני הקבורה של המת.

ומקשינן: למימרא, האם רצונך לומר בתירוץ זה, דאבילות קילא ליה, קל בעיניו לעבור על איסור תשמיש בזמן האבלות, יותר מאשר לעבור על איסור נדה, ולכן החמירו באבלות יותר מאשר בנדה ואסרו לישן עמה בימי אבלות אפילו לאחר שבעל בעילה ראשונה.

והאמר רבי יצחק בר חנינא אמר רב הונא: כל מלאכות שאשה עושה לבעלה — גם בהיותה נדה היא עושה אותן לבעלה.

חויין ממלאכות שיש בעשייתן הנהגה של קירוב וחיבה, לפי שיש לחשוש שיבואו מהקירוב והחיבה לידי איסור, כמו מזיגת [הושטת] הכוס לבעלה, והצעת המטה בפריסת הסדין בפניו, והרחצת פניו ידיו ורגליו, על ידי הכנת המים, אפילו אם אינה נוגעת בו.⁽¹⁾

ואילו גבי אבילות תניא: אף על פי שאמרו חכמים שאין אדם רשאי לכופף את אשתו האבלה להתקשט, כגון לחיות "כוחלת עיניה", שהוא רישום של צבע כחול מסביב לעינים כדי לנאותן, ולחיות פוקסת, להאדים

אבל איסור תשמיש באבלות, שהוא איסור קל, יש לחשוש שמא יחזור ויבעלנה בימים שהוא צריך לנהוג בהם אבלות נכולל ימי המשתה שצריך לנהוג בהם אבלות בדברים שבצנעא, אפילו כשכבר בעל בעילה ראשונה. ובו דיברה הברייתא שאסור להם לישן יחד.

ותמהה הגמרא על החילוק בין אבל ובין מי שפירסה אשתו נדה:

הא בברייתא "וכן מי שפירסה אשתו נדה הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים" קתני!

והניחה הגמרא, שמשמעות "וכן" — היא לומר, שדין זה נוהג באבל ובנדה באותו אופן. והיינו, אם כבר בעל בעילה ראשונה. ובכל זאת אומרת הברייתא, שאם פירסה נדה אחר בעילה ראשונה, אסור להם לישן יחד!

ב-ד ומשנינן: אין הברייתא, הנוקטת לשון "וכן מי שפירסה אשתו נדה", מתכוונת להשוות בכך את האופן שבו נאמרו שתי ההלכות. אלא כל כוונתה היא לומר שבשני המקרים יתכן האיסור לישן יחד, אך חלוק האופן שבו אסור לאבל לישן עם אשתו מהאופן שבו אסור לישן עם אשתו שפירסה נדה.

והתנא של הברייתא — הכי קאמר:

וכן מי שפירסה אשתו נדה, ולא בעל — הוא ישן בין האנשים, ואשתו ישנה בין הנשים.

1. אבל שפרכת המים עליו אסורה כמו נגיעה, ולא הוצרכה הברייתא להזכירה.

האבילות אם הם התחילו בתוך שלשים יום להיותה כלה.